

laamanni

Valtiovarainministeriölle

Helsingin käräjäoikeuden lausunto ensisijaisesti sähköisesti tarjottavien palvelujen tiekartta -työryhmän lainmuutostarpeiden arviointia koskevasta työryhmäraportista (VM 135:00/2016; VM/2245/00.01.00.01/2016)

LAUSUNTO

Helsingin käräjäoikeus esittää lausuntonaan seuraavan.

Yleistä

Raportissa ehdotetaan, että siirtymistä sähköiseen asiointiin sekä viranomaisten että asiakkaiden osalta voitaisiin edistää selkeyttämällä asiointin tapoja lainsäädännön tasolla yleislainsäädännössä sekä karsimalla erityislainsäädäntöä. Lisäksi ehdotetaan sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain kumoamista. Yleislainsäädännön uudistuksen yhteydessä sähköinen asiointimuoto säädettäisiin ensisijaiseksi.

Raportin mukaan vireillepanon osalta selvä kehittämisen tarve on pyrkiä ohjaamaan suojaamatonta sähköpostia turvallisempiin ratkaisuihin, joissa myös vireille paneva asiakas tunnistetaan nykyistä luotettavammin. Tällaisia ratkaisuja ovat esimerkiksi sähköisen postilaatikon käyttö myös viranomaiselle lähetettävässä viestinnässä sekä vireillepano asiointipalvelussa tunnistettuna. Viranomaisia voitaisiin velvoittaa tarjoamaan turvallinen vireillepanon tapa esimerkiksi näillä välineillä. Tämä edellyttää, että viranomaiset laajasti ottavat käyttöön sähköisen postilaatikon ja sen paluukanavan etenkin jos niillä ei ole omaa asiointipalvelua.

Raportissa todetaan tiedoksiantomenettelyn osalta, että eri hallinnonaloilla tulisi olla yhtenäiset toimintamallit. Raportin mukaan tiedoksiannon käsitettä on todennäköisesti

tarpeen selkeyttää ja arvioida todisteellisen ja tavallisen tiedoksiannon käyttötilanteita sekä sitä, koska tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen.

Velvoittaminen sähköisen postilaatikon käyttöön

Raportin mukaan hallituksen linjauksen mukaan kansalaisten viranomaisasioinnissa tulisi siirtyä käyttämään ensisijaisesti sähköistä postilaatikkoa eli sähköistä viestinvälityspalvelua. Samassa yhteydessä hallitus linjasi, että lain tasolla turvataan asiointipalvelut muilla keinoilla heille, jotka eivät voi käyttää sähköisiä palveluja. Tavoitteena linjauksen mukaan on, että postilaatikon käyttövelvoite tulee voimaan vuonna 2018.

Käräjäoikeus pitää hyvänä uudistusta, että kansalaisten viranomaisasiointia varten toteutetaan sähköinen postilaatikko. Käräjäoikeus kuitenkin yhtyy raportin johtopäätökseen siitä, että kansalaisten voimakas ohjaus velvoittamalla sähköisen postilaatikon tai sähköisten asiointipalvelujen käyttöön sekä velvoittamiseen liittyvien poikkeusten määrittelemisen ja hallinnointi on ongelmallista ainakin oikeusturvan ja perustuslain syrjintäkiellon kannalta. Esimerkiksi alemmalla käsittelymaksulla kannustaminen on omiaan kasvattamaan jo valmiiksi heikommassa asemassa olevien kustannuksia.

Sähköisen asioinnin ensisijaisuus ja tiedoksiantomenettelyä koskevan sääntelyn uudistaminen

Käräjäoikeus toteaa, että oikeudenhoidon uudistamisohjelman mukaan vuosina 2013–2025 on tarkoitus kehittää tiedoksiantotoimintaa ja ottaa käyttöön syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentinhallintajärjestelmä (AIPA), jolla tavoitellaan koko oikeusprosessiin liittyvän aineiston käsittelyä sähköisessä muodossa.

Lisäksi vireillä on summaaristen riita-asioden keskittäminen 7.2.2017 (OM mietintöjä ja lausuntoja 12/2017). Ehdotuksen mukaan oikeushenkilö, ammattimaista perintätoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö, oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja taikka muu elinkeinonharjoittaja velvoitettaisiin toimittamaan summaarisen riita-asian haastehakemukset käräjäoikeuden tietojärjestelmään käyttäen oikeushallinnon tietojärjestelmäyhteyttä tai verkkopohjaista asiointiliittymää. Muulla tavalla toimitetut haastehakemukset jätettäisiin tutkimatta. Ehdotus ei koskisi yksityishenkilöitä. Edelleen oikeudenkäymiskaaren ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain säännöksiä asiakirjan todisteellisesta tiedoksiannosta muutetaan siten, että haaste voidaan antaa todisteellisesti tiedoksi sähköisenä viestinä Väestörekisterikeskuksen rekisteröimän sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan yleisen suostumuksen perusteella. Haasteen puhelintiedoksianto ehdotetaan mahdollistettavaksi kaikissa summaarisissa riita-asioissa.

Käräjäoikeus esittää harkittavaksi sähköistä asiointia koskevan uudistuksen yhdistämistä AIPA-järjestelmän käyttöönottoon. AIPA:n käyttöönoton jälkeen luontevinta on vireillepano AIPA:ssa tunnistettuna. Käräjäoikeus kuitenkin painottaa, että yksityishenkilöille tulee taata mahdollisuus paperiseen asiointiin.

Tiedoksiantojen osalta käräjäoikeus toteaa, että oikeuslaitoksen erityspiirteet on otettava asianmukaisella tavalla huomioon tulevassa sääntelyssä. Käräjäoikeus arvioi, että haaste voitaisiin antaa todisteellisesti tiedoksi sähköisenä viestinä summaaristen riita-asioden

ohella myös muissa riita-asioissa ja ainakin osassa rikosasioita. Hakemusasioden kirjo on laaja ja niiden joukossa on asioita, joiden kohdalla on syytä erikseen tarkastella, onko sähköinen viesti todisteellisena tiedoksiantotapana mahdollinen (esim. konkurssiasiat). Puheena olevaa tiedoksiantotapaa käytettäessä olisi varmistauduttava siitä, että henkilö antaessaan yleisen suostumuksen sähköiseen tiedoksiantoon todella ymmärtää sen kattavuuden. AIPA:n käyttöön oton jälkeen varmin tapa todisteelliseen tiedoksiantoon olisi se, että ilmoitus tiedoksiannosta tapahtuu sähköisesti (ilmoitus sähköiseen postilaatikkoon) ja asiakirjat ovat saatavilla AIPA:n palvelimella, jonne on erikseen tunnistautumalla kirjauduttava.

Lausunnon on valmistellut kärjätuomari Petteri Plosila.

laamanni

Tuomas Nurmi